

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

КАФЕДРА ІНОЗЕМНИХ МОВ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Начальник Навчально-наукового
інституту психології та соціально
захисту

Василь КАРАБИН

«2» вересня 2020 р.

ФК 1.2.7. Основи лексикографії

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки бакалавра

спеціальності: 035 «Філологія»

за освітньою програмою: «Переклад з англійської мови»

Розробник програми:

Олег Тищенко, завідувач кафедри іноземних мов та перекладознавства ЛДУ
БЖД, док. філол.н., професор.

Рецензент: Надія Андрейчук, заступник завідувача кафедри

перекладознавства імені Г. Кочура ЛНУ ім. Івана Франка, доктор
філологічних наук, професор

Програму рекомендовано кафедрою іноземних мов та перекладознавства
Протокол від “27” серпня 2020 року № 1

Начальник (завідувач) кафедри іноземних мов та перекладознавства

(підпис)

Олег ТИЩЕНКО
(прізвище та ініціали)

Ухвалено Методичною радою навчально-наукового інституту психології та
соціального захисту

Протокол від “2” вересня 2020 року № 1

ВСТУП

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни «Основи лексикографії» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра спеціальності 035«Філологія».

Курс передбачає засвоєння основних понять лексикографії та термінознавства, загальну типологію словників, історію розвитку словникової справи, основні методи розробки структури словникової статті у словниках різних типів та основні прийоми лексикографічного аналізу, а також формування базових знань про функціональні та структурні особливості термінології; ознайомлення студентів зі спеціальними методами та прийомами аналізу термінологічної лексики, фахових словників.

Предметом вивчення є синтагматичні і парадигматичні відношення в лексикології; проблема групування мовних одиниць; етимологічна характеристика ; морфологічний і словотвірний аналіз слова; омонімія, полісемія, синонімія, джерела поповнення омонімів і синонімів; стилістична диференціація словникового складу; основи лексикографії.

Міждисциплінарні зв'язки здійснюються з іншими практичними дисциплінами, які націлені на освоєння іноземних мов. Лексикологія вивчає лексичний склад англійської мови не тільки як окремі лексичні одиниці, а в словосполученнях, фразеологічних одиницях, у реченнях і контекстах, що тісно пов'язує лексикологію з граматику. Це, перш за все, "Історія іноземної мови", "Вступ до перекладознавства".

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Принципи та напрямки лексикографії

Змістовий модуль 2. Словник як феномен національної культури. Теорія лексикографії. Основні принципи лексикографування.

Змістовий модуль 3. Принципи одномовної лексикографії.

Змістовий модуль 4. Основні типи словників.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Основною метою викладання навчальної дисципліни «Основи лексикографії» є ознайомлення студентів з сучасним станом словникової

науки та практикою укладання словників різних типів, продемонструвати зв'язок лексикографії і термінознавства з іншими лінгвістичними дисциплінами і визначити місце лексикографії в лінгвістичній науці. Курс передбачає засвоєння основних понять лексикографії та термінознавства, загальну типологію словників, історію розвитку словникової справи, основні методи розробки структури словникової статті у словниках різних типів та основні прийоми лексикографічного аналізу, а також формування базових знань про функціональні та структурні особливості термінології; ознайомлення студентів зі спеціальними методами та прийомами аналізу термінологічної лексики, фахових словників.

1.2.Завданням курсу «Основи лексикографії» є:

- опанування великого масиву лексикографічних праць,
- удосконалення якості перекладу текстів різноманітної галузевої спрямованості,
- поліпшення знань з орфоєпії й лексикології, словотворення, морфології англійської та української мов .
  - показати зв'язок лексикології з іншими лінгвістичними дисциплінами;
- сформувати у студентів уявлення про системність лексичного складу англійської мови,
  - ознайомити студентів зі специфікою семасіології, типами і структурою лексичного значення,
  - дослідити морфемну будову слів,
- комплексно розглянути засоби словотворення з огляду на ступінь їх продуктивності;
  - сформувати уявлення про динамічний характер мовної системи й ознайомити з основними шляхами поповнення словникового складу шляхом словотворення, запозичення, семантичного розвитку слів тощо;

1.3Програмні результати навчання:

- ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати,
  - використовувати набуті теоретичні знання з лексикології у практичному курсі англійської мови та у подальшому викладанні англійської мови у закладах загальної середньої освіти,
  - користуватися Інтернет-ресурсами загальноосвітнього та спеціального наукового призначення, оформленими у вигляді електронних бібліотек, словників, енциклопедій, інформаційних блогів та персональних сайтів науковців
- комп'ютерні технології в українській лексикографії,
- опанування корпусів текстів та принципів їх побудови.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 годин(и)/ 3 кредитів ECTS.

2. ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1.

Принципи та напрямки лексикографії

Тема 1.1. Історичні джерела лексикографії. Старовинна лексикографія.

Тема 1.2. Словникарство середніх століть. Лексикографія XVII-XIX ст.

Змістовий модуль 2.

Словник як феномен національної культури. Теорія лексикографії. Основні принципи лексикографування.

Тема 2.1. Лексикографія та ідеологія. Теоретичні засади лексикографії.

Тема 2.2. Інформація словникової статті.

Змістовий модуль 3.

Принципи одномовної лексикографії.

Тема 3.1. Основні положення системної лексикографії. Одномовні та двомовні словники. Інтегральний словник.

Тема 3.2. Тлумачні словники української мови.

Тема 3.3. Тлумачні словники англійської мови

Змістовий модуль 4.

Основні типи словників.

Тема 4.1. Енциклопедичні і лінгвістичні, філологічні словники. Галузеві енциклопедичні словники.

Тема 4.2. Поняття про алфавітні і гніздові словники. Зворотні (інверсійні словники). Перекладні словники.

Тема 4.3. Нормативні і генетичні. Орфографічні та орфоепічні словники. Словотворчий словник. Історико-етимологічні словники.

Тема 4.4. Спеціальні словники. Термінологічні та галузеві словники. Словники асоціативних норм. Фразеологічні словники. Культурологічні словники. Етнолінгвістичні словники. Словники символів. Двомовні словники фразеологізмів.

3. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

- Андрющенко О.К. Практический курс русской лексикографии: Учебно-методическое пособие для бакалавров филологических специальностей / О.К.Андрющенко. – Павлодар: ПГПИ, 2013. – 175 с.
- Берков В.П. Двухязычная лексикография – М., 2004.
- Бобунова М.А. Русская лексикография XXI века: Учебное пособие / М.А.Бобунова. – Москва: Флинта, 2013. – 191 с.
- Васильчук В. Лексикографія як наука (основи лексикографування) / В.Васильчук // Проблеми семантики слова, речення та тексту: Збірник наукових праць. – К.: КНЛУ, 2006. – Вип. 16. – С. 20-28.
- Герд А.С. Прикладная лингвистика – СПб, 2005.
- Головащук С.І. Перекладні словники і принципи їх укладання - К., 1976.
- Горецький П.Й. Історія української лексикографії - К., 1963.
- Демська О. Вступ до лексикографії – К., 2010.
- Дубічинський В.В. Лексикографія української мови: Конспект лекцій – Х. : НТУ «ХП», 2012.
- Дубічинський В.В. Лексикографія: навч.-метод. посіб. / В.В. Дубічинський. – Харків: НТУ «ХП», 2011 р. – 66 с.
- Дубічинський В.В. Українська лексикографія: історія, сучасність та комп'ютерні технології. Навчальний посібник – Харків, 2004.
- Зубець Н. Українська лексикографія другої половини ХХ - початку ХХІ століття: Навчальний посібник для студ. вищих навч. закл. / Н.Зубець. – Запоріжжя: [б.в.], 2008. – 124 с.
- Караулов Ю.Н.Общая и русская идеография - М.,1976.
- Кровицька О. Українська лексикографія: теорія і практика / О.Кровицька. – Львів, 2005. – 174 с.
- Лебедева Л.Д. Введение в курс английской лексикографии. – М.:
- Марчук Ю.Н. Вычислительная лексикография - М., 2003.
- Марчук Ю.Н. Основы терминографии - М., 1992.
- Очерки научно-технической лексикографии / Под ред. А.С.Герда – СПб, 2002.
- Прикладне термінознавство / За ред. В.В.Дубічинського та Л.А.Васенко – Харків, 2003.
- Скороходько Е.Ф. Сучасна англійська термінологія: Навч. посіб.: –
- Славянская лексикография / Под ред. М.И.Чернышовой – М., 2013.
- Широков В.А. Элементы лексикографии – К., 2005.
- Широков В.А. Комп'ютерна лексикографія – К., 2011.

Допоміжна

- Демська-Кульчицька О.М. Лексикографія: між ремеслом і наукою / О.М.Демська // Наукові записки НаУКМА. Філологічні науки. Т. 85. – К.: Вид. дім НаУКМА, 2008. – С. 3-9.
- Лендау С. Словники: мистецтво та ремесло лексикографії / С.І.Лендау. – К.: К.І.С., 2012. – 480 с.
- Морковкин В.В. Основы теории учебной лексикографии / В.Морковкин // Автореф. дисс. ... докт. филол. наук. – Москва, 1990. – 71 с.
- Москаленко А. Нарис історії української лексикографії / А.Москаленко. – К.: Радянська школа, 1961. – 162 с.
- Паламарчук Л. Питання теорії і практики сучасної лексикографії / Л.Паламарчук // Мовознавство. – 1977. – № 4. – С. 3-12.
- Паламарчук Л. Українська радянська лексикографія: (питання історії, теорії та практики) / Л.Паламарчук. – К.: Наук. думка, 1978. – 203 с.
- Перебийніс В.І., Сорокін В.М. Традиційна і комп'ютерна лексикографія: Навчальний посібник / В.Перебийніс, В.Сорокін. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2008. – 218 с.

- Полюга Л. Структура і функції словникових статей у лексиконах різних типів / Л.Полюга // Українська історична і діалектна лексика: Збірник наукових праць. – Львів, 2003. – Вип. 3. – С. 16-23.
- Проблемы и методы лексикографии: [перевод с английского, немецкого и французского языков] / общая редакция и вступительная статья Б.Городецкого; составление Т.Зевахиной. – Москва: Прогресс, 1983. – 398 с.
- Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О.; за редакцією М. І. Голянич. – Івано-Франківськ: Сімик, 2011. – 272 с.
- Тараненко О.О. Лексикографія / О.О. Тараненко // Українська мова: Енциклопедія. – К.: Українська енциклопедія, 2004. – С. 296-297.
- Теория и практика современной лексикографии: Сборник научных трудов / Отв. Ред. Р.Рогожников. – Москва: Наука. 1984. – 181 с.
- Черницький В.Б. Комп'ютерна лексикографія: Навч. посібник / В.Черницький. – Миколаїв: НУК, 2004. – 84 с.
- Шерстяных И.В. Практическая лексикография: Учебное пособие / И.В.Шерстяных. – Иркутск: ФГБОУ ВПО ИГЛУ, 2012. – 392 с.
- Шимчук Э.Г. Русская лексикография / Э.Г.Шимчук. – Москва: Изд-во МГУ, 2003. – 321 с.
- Широков В. А. Комп'ютерна лексикографія / В.А.Широков. – К: Наукова думка, 2011. – 351 с.
- Широков В. А. Феноменологія лексикографічних систем: Монографія / В. А. Широков. – К.: Наукова думка, 2004. – 327 с.
- Ширяева А.В. Хрестоматія по курсу “Основы практической лексикографии”. Reader on Basics of Lexicography / А.В.Ширяева. – Санкт-Петербург, 2008. –
- Языковая картина мира и системная лексикография / Отв. ред. Ю.Д.Апресян – М., 2006.
- Яцимирська М. Українська лексикографія: Текст лекцій. – Ч. 1 / М.Яцимирська. – Львів: ЛНУ ім. І.Франка. – 35 с.
- Lexicography: principles and practice / edited by R.R.K. Hartmann. – London: Academic Press, 1983.

Інформаційні ресурси

1. Режим доступу: <http://uapryal.com.ua/wp-content/uploads/2011/11/Dubichinskiy-V.V.-Leksikografiya-russkogo-yazyika-Uch-posobie>.
- 2.http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/13860/1/Dubichynskyi_Leksykohrafiia_2012.
- 3.<https://myenglishlab.pearson-intl.com/>
4. <http://bbc.co.uk/worldservice/learnenglish>
5. <https://dictionary.cambridge.org/>
6. <http://www.guardian.co.uk>
7. <http://www.independent.co.uk>
7. <http://virt.ldubgd.edu.ua/>

Словники

1. www.multitran.ru
2. www.macmillandictionary.com

4. КРИТЕРІЇ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ ТА ФОРМА ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

При оцінюванні результатів навчання здобувачів освіти потрібно керуватися такими критеріями успішності навчання:

91–100	Відмінно	Знання: студент засвідчує фундаментальні
--------	----------	--

		<p>знання термінів і понять курсу; виявляє глибокі знання мовної системи, рівнів мови, їх одиниць, усвідомлено застосовує теоретичні положення під час коментування, пояснення мовних явищ та фактів; з'ясовує причинно-наслідкові зв'язки у виявленні мовних закономірностей; самостійно здобуває знання, опрацьовуючи основну і додаткову літературу; використовує знання під час розв'язання пізнавальних завдань; володіє знаннями, здобутими у ході виконання самостійної роботи; володіє інформацією про найновіші досягнення у лінгвістичній галузі, вміє застосувати її для розв'язання практичних завдань. Уміння: виконує вправи найвищої складності, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, подає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; здатен запропонувати власні шляхи і способи розв'язання лінгвістичних задач.</p>
81–90	Добре	<p>Знання: студент засвідчує повною мірою знання термінів і понять курсу; виявляє глибокі знання мовної системи, рівнів мови, їх одиниць, усвідомлено застосовує теоретичні положення під час коментування, пояснення мовних явищ та фактів; з'ясовує причинно-наслідкові зв'язки у виявленні мовних закономірностей; самостійно здобуває знання, опрацьовуючи основну і додаткову літературу; використовує знання під час розв'язання пізнавальних завдань; володіє знаннями, здобутими у ході виконання самостійної роботи; володіє інформацією про найновіші досягнення у лінгвістичній галузі, вміє застосувати її для розв'язання практичних завдань. Уміння: виконує вправи найвищої складності, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, подає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; спирається на знання різних підходів до тлумачення мовних фактів і закономірностей.</p>
71–80	Добре	<p>Знання: студент на належному рівні засвідчує знання термінів і понять курсу; виявляє знання будови мови, її рівнів та одиниць; студент належно ознайомлений з основною навчально-науковою</p>

		літературою, але не виявляє обізнаності повною мірою з додатковою літературою; демонструє широку лінгвістичну компетенцію, але не завжди її достатньо для пояснення причинно-наслідкових зв'язків у мовній системі. Уміння: виконує основні види практичних завдань, але не завжди правильно пояснює власні дії; виконує дії класифікаційного характеру, але допускає незначні мовленнєві помилки в оформленні класифікаційних жанрів; не може пояснити всі лінгвістичні закономірності, засвідчені в конкретному випадку; аналізує мовні явища, припускаючись поодиноких незначних помилок; доречно і ефективно реалізує креативні підходи у розв'язанні різних видів завдань.
61–70	Задовільно	Знання: студент засвідчує достатні знання термінів і понять курсу; виявляє достатні знання будови мови, рівнів мови, їх одиниць; студент володіє фрагментарним, та не завжди усвідомленим обсягом засвоєної інформації; наводить приклади з лекцій та підручників, не застосовує знання у нових умовах; у процесі коментування спирається лише на знання, здобуті під час колективної роботи. Уміння: виконує основні вправи, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, але реалізує дії лише за аналогією; коментує мовні явища, але припускається помилок; у мовленні наявні недоліки.
51–60	Задовільно	Знання: студент засвідчує достатні знання термінів і понять курсу; виявляє достатні знання будови мови, рівнів мови, їх одиниць; студент володіє фрагментарним, та не завжди усвідомленим обсягом засвоєної інформації; наводить приклади з лекцій та підручників, не застосовує знання у нових умовах; у процесі коментування спирається лише на знання, здобуті під час колективної роботи. Уміння: виконує основні вправи, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, але реалізує дії лише за аналогією; коментує мовні явища, але припускається помилок; у мовленні наявні недоліки.
35–50	Незадовільно	Знання: студент засвідчує слабкі знання термінів і понять курсу; виявляє недостатні знання будови мови, рівнів мови, їх одиниць; студент слабо володіє теоретичним матеріалом, що зумовлено недостатнім опрацюванням навчально-

		наукової літератури; помиляється у процесі формулювання дефініцій, не може навести приклади. Уміння: відчуває труднощі під час виконання простих вправ; допускає помилки у виявленні мовних одиниць, визначенні їх структури, семантики та функцій; помиляється у визначенні категоріальних властивостей.
0–34	Незадовільно	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його відповіді під час практичних робіт та результати поточного контролю є невірними та/або необґрунтованими. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними.

5.ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ УСПІШНОСТІ НАВЧАННЯ

Для визначення рівня засвоєння студентами навчального матеріалу використовуються такі засоби діагностики успішності навчання:

- поточний контроль (оцінювання усних і письмових відповідей під час практичних занять, написання контрольних робіт та поточне тестування);
- контроль за самостійною роботою (перевірка конспектів, виконання завдань до практичних занять);
- підсумковий контроль (диференційований залік та екзамен).

Усі форми контролю включено до 100-бальної шкали оцінювання. Оцінка із 100-бальної шкали в національну переводиться відповідно до діючого положення про освітній процес (91–100 – «відмінно», 71–90 – «добре», 51–70 – «задовільно», менше 51 – «незадовільно»).